

newsletter

● apríl 2023

Informačný bulletin pre zamestnancov
v systéme výchovného poradenstva
a prevencie

OBSAH č. 4/23

Úvodník	3
Dávame do pozornosti	3
<u>Ďakujeme za 30. ročník konferencie Dieťa v ohrození</u>	3
<u>Gratulujeme všetkým oceneným a nominovaným na slávnostnom podujatí Osobnosti poradenstva za rok 2022!</u>	4
<u>Prinášame vám dve nové skúsenosti</u>	
<u>Multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe</u>	4
<u>Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie získal ocenenie Račianske srdce 2022</u>	5
Čo je nové v národnom projekte „Usmerňovať pre prax“?	5
<u>Prieskum o uskutočňovaní profesijného rozvoja a o vzdelávacích potrebách odborných zamestnancov priniesol cenné informácie</u>	5
<u>Záverečné prezentácie účastníkov inovačného vzdelávania Koordinácia v metodickom usmerňovaní</u>	6
<u>Zverejnili sme nový metodický materiál:</u>	
<u>Zariadenia poradenstva a prevencie a školské podporné tímy.</u>	
<u>Odborný materiál k inovačnému vzdelávaniu Koordinácia v metodickom usmerňovaní</u>	7
<u>Výsledky prieskumu potvrdili pozitívny efekt</u>	
<u>2. a 3. kola inovačného vzdelávania Koordinácia školských podporných tímov</u>	7
<u>Uverejňujeme dokument „Budovanie spolupráce s rodičom“</u>	8
Aké novinky prináša národný projekt „Štandardy“?	8
<u>Aktivity tímu tvorby štandardov</u>	8
<u>Podporné výstupy zo stretnutí programu podpory a rozvoja multidisciplinárnej spolupráce v praxi</u>	9
<u>Diseminácia a sieťovanie účastníkov vzdelávania</u>	9
Nahliadnite do úseku nášho výskumu...	10
<u>Osamelí aktéri extrémistických činov</u>	10
Pozrite si zozrihy z našich webinárov	13
<u>Techniky zamerané na prevenciu konfliktov vyplývajúcich z obáv z odlišností - aktivita Príbeh</u>	13
<u>Techniky zamerané na prevenciu konfliktov vyplývajúcich z obáv z odlišností - aktivita Izby</u>	13
<u>Techniky kariérovej výchovy zamerané na prácu so špecifikami žiakov z nízkopodnetného a vylúčeného prostredia</u>	14
Zastavte sa s nami „Odborne na slovíčko“	15
<u>Marginalizované rómske komunity</u>	15
<u>Sexuálne násilie páchané na deťoch v online priestore - 1. časť</u>	15
<u>Sexuálne násilie páchané na deťoch v online priestore - 2. časť</u>	16
<u>Spolupráca s rodičmi - 1. časť</u>	16
Vypočujte si podcasty „Nahlas o deťoch“	17
<u>Ako môžu rodičia svoje deti motivovať? 1. časť</u>	17
<u>Ako môžu rodičia svoje deti motivovať? 2. časť</u>	17
<u>Vyberáte pre svoje dieťa materskú školu?</u>	17
<u>Je moje dieťa pripravené na školu?</u>	17
Zaujalo nás...	18
<u>Vypočujte si podcast „Závažné dopady narcistického zneužívania“ od Roberta Tomšika pre portál Veda na dosah</u>	18
<u>VÚDPaP súčasťou projektu „Make the difference - spolu na ochranu detí v rodinách s problémami závislosti“</u>	18
<u>Kariérové poradenstvo v teórii a praxi</u>	20
Knižné novinky	21
<u>Surdopedie a dospelý vek</u>	21
<u>Učebnice obecné psychologie, 2. vydání</u>	21

Milí čitatelia,

v úvode nového čísla začíname **poďakovaním za výnimočný 30. ročník konferencie Dieťa v ohrození**, ktorá privítala takmer 200 účastníkov a účastníčok nielen zo systému poradenstva a prevencie, ale aj mnohých ďalších rezortov. **Zverejnili sme tiež výsledky prieskumu o uskutočňovaní profesijného rozvoja a o vzdelávacích potrebách odborných zamestnancov**, ktorý priniesol cenné informácie. Prečítať si môžete dokument **„Budovanie spolupráce s rodičom“**, ktorý sa zaoberá dôležitými aspektmi prežívania bezpečia a práce s mocou pri spolupráci odborníka s rodičom. Venuje sa aj multidisciplinárnej podpore rodín a úlohe rodiča ako jedného z členov multidisciplinárneho tímu. K dispozícii je aj nový metodický materiál: **„Zariadenia poradenstva a prevencie a školské podporné tímy“**. Jedná sa o odborný materiál k inovačnému vzdelávaniu Koordinácia v metodickom usmerňovaní. Prinášame dve nové skúsenosti Multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe **„Dieťa v spektre FASD (poruchy fetálneho alkoholového spektra)“** a tiež skúsenosť **„Život so sclerosis multiplex“**, ktorá popisuje prípad žiačky strednej školy, ktorej bolo toto neurodegeneratívne ochorenie diagnostikované. Naši kolegovia z regionálnych projektových centier „Štandardov“ v spolupráci s externými expertami začali na základe skvelej spätnej väzby účastníkov a účastníčok tematických stretnutí **Programu podpory a rozvoja multidisciplinárnej spolupráce v praxi, pracovať na podporných výstupoch** - tešiť sa môžete na **videonahrávky, odborné publikácie, či postery**. Prípady teroristických útokov osamelých aktérov (v angl. Lone Actors) pravicového extrémizmu stúpajú, v rámci Európy aj mimo nej. Tejto téme sa v príspevku s názvom **„Osamelí aktéri extrémistických činov“** venovala naša kolegyňa z úseku výskumu. Nechýbajú **zostrihy z našich webinárov**, okrem iného aj na tému **„Techniky kariérovej výchovy zamerané na prácu so špecifikami žiakov z nízkopodnetného a vylúčeného prostredia“**. V závere si môžete vypočuť naše **podcasty „Nahlas o deťoch“**, zastaviť sa s nami **„Odborne na slovíčko“** a objaviť **knižné novinky**.

Príjemné čítanie.

Dávame do pozornosti

Ďakujeme za 30. ročník konferencie Dieťa v ohrození

V dňoch 16.3. - 17.3.2023 sme úspešne absolvovali výnimočný 30. ročník konferencie Dieťa v ohrození na tému „Prevencia ako nástroj podpory“. Konferencia ponúkla viac ako 40 prednášok, 7 workshopov a príhovory vzácných hostí, medzi ktorými bol aj štátny tajomník MŠVVaŠ SR pre inklúziu, národnostné školstvo a celoživotné vzdelávanie, RNDr. Slavomír Partila. O dôležitosti prevencie, aktuálnych výzvach detí a mládeže na Slovensku a inšpiratívnych nástrojoch sa od 64 lektorov a lektoriek dozvedalo takmer 200 účastníkov a účastníčok nielen zo systému poradenstva a prevencie, ale aj mnohých ďalších rezortov.

Dve z hlavných prednášok, **„Kvalita a politika kvality v kontextu budovania národného systému prevencie rizikového chovania u detí: prípadová studie“** od prof. PhDr. Michal Miovskeho, PhD. a **„Frustrácia ako nástroj psychickej odolnosti“** MUDr. Petra Pötheho, môžete už teraz sledovať zo záznamu na našej Facebook stránke.

Konferenciu ocenili mnohými pozitívnymi spätnými väzbami, z ktorých vyberáme:

„Ďakujem za túto konferenciu, za otvorenie tém, pri ktorých mnohokrát sami zatvárame oči“.
 „Ďakujem za praktické a odborné výstupy a množstvo publikácií“.
 „Ďakujem za podnetné praktické nástroje k prevencii“.
 „Organizácia na úrovni, skvelá sekcia o traume a prednášky“.

Záznamy z ostatných prednášok budú zverejnené **na našej webovej stránke** po ich spracovaní, približne o dva mesiace.

Všetkým zúčastneným srdečne ďakujeme za podnetne strávený čas a tešíme sa na ďalší ročník konferencie opäť o rok!

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Gratulujeme všetkým oceneným a nominovaným na slávnostnom podujatí Osobnosti poradenstva za rok 2022!

Už po štvrtý raz Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie oceňoval [Osobnosti poradenstva](#), ktoré nominovali ľudia z celého Slovenska. Srdečne gratulujeme všetkým oceneným a nominovaným v kategóriách:

Mladý talent poradenstva

Mgr. Barbora Molčanová
(odborná zamestnankyňa, CPP Sabinov)

Osobnosť poradenstva

PaedDr. Jana Lednická
(riaditeľka CPP Bratislava 3)

Dlhodobý prínos v systéme poradenstva a prevencie v roku 2022

Mgr. Mária Pauličková
(riaditeľka nitrianskeho Centra
pedagogicko-psychologického poradenstva
a prevencie)

Špeciálne ocenenie MŠVVaŠ SR

doc. Mgr. Margita Schmidtová, PhD.
(riaditeľka Súkromného centra
poradenstva a prevencie v Kremnici)

Špeciálne ocenenie VÚDPaP

PhDr. Magdaléna Špotáková, CSc.
(psychologička a výskumníčka)

Ďakujeme, že ste boli s nami!

Podujatie vo
fotografii
nájdete [TU](#).

Prinášame vám dve nové skúsenosti Multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe

K odborným postupom zameraným na tému Dieťa s poruchami FAS a FASD v edukačnom aj poradenskom procese, ktoré sme nedávno zverejnili, prinášame skúsenosť multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe s názvom [Dieťa v spektre FASD \(poruchy fetálneho alkoholového spektra\)](#), ktorá popisuje prípad dievčaťa v starostlivosti centra pre diagnostiku FASD od 7 rokov, kedy absolvovalo špecializovanú diagnostiku FASD (poruchy fetálneho alkoholového spektra), ktorá potvrdila, že sa nachádza v spektre FASD.

Zároveň doplníme skúsenosť multidisciplinárneho prístupu v rámci pedagogickej a poradenskej praxe s názvom [Život so sclerosis multiplex](#), ktorá popisuje prípad žiačky strednej školy, ktorej bolo diagnostikované neurodegeneratívne ochorenie typu sclerosis multiplex.

Všetky skúsenosti
nájdete
na [TOMTO ODKAZE](#).

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie získal ocenenie Račianske srdce 2022

Táto cena sa každoročne udeľuje významným osobnostiam Rače, ktoré výraznou mierou prispeli ku skvalitneniu života v tejto mestskej časti. Na ocenenie nás nominovala Mária Turiničová, mama 3-ročného Miška.

„Keď mal Miško štyri mesiace, pediatrička nás poslala do Detského centra. Vďaka pomoci odborníkov, špeciálnym rehabilitáciám a pomoci psychologičky Magdalény Špotákovej Miško chodí a je veľmi šikovný. Keby sme do Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie nechodili, bol by dnes pravdepodobne na vozíčku.“

Čo je nové v národnom projekte „Usmerňovať pre prax“?

Prieskum o uskutočňovaní profesijného rozvoja a o vzdelávacích potrebách odborných zamestnancov priniesol cenné informácie

Rozsiahleho prieskumu, realizovaného v októbri a novembri 2022, sa zúčastnilo 743 odborných zamestnancov zo škôl (vrátane školských špeciálnych pedagógov), zo zariadení poradenstva a prevencie, z centier pre deti a rodiny a zo špeciálnych výchovných zariadení. Výsledky sú zverejnené v dvoch dokumentoch:

Dokument *Ako uskutočňujú svoj profesijný rozvoj odborní zamestnanci? Prieskum vzdelávania odborných zamestnancov* prináša prehľad hlavných zistení v oblasti uskutočňovania profesijného rozvoja za posledné tri roky. Cieľom dokumentu je poskytnúť informácie o tom, ako uskutočňujú odborní zamestnanci svoj profesijný rozvoj, aké vzdelávania preferujú, aké formy vzdelávania vyhľadávajú, aké kritériá pri výbere vzdelávania zohľadňujú, či odkiaľ čerpajú

informácie o pripravovaných vzdelávaniach. V závere dokumentu sú odporúčania pre poskytovateľov vzdelávania, ktorí vďaka prezentovaným zisteniam môžu pri príprave vzdelávacích aktivít určených pre odborných zamestnancov viac reflektovať na ich aktuálne potreby a prinášať tak vzdelávania, ktoré využijú vo svojej praxi. Z výsledkov prieskumu vyplýva, že až 97,2 % odborných zamestnancov absolvovalo nejaké vzdelávanie za posledné 3 roky, aj napriek pretrvávajúcej mimoriadnej situácii.

Príležitosť vzdelávať sa pritom poskytovali odborným zamestnancom najmä ľahko dostupné a pomerne rozšírené online vzdelávania. Respondenti uskutočňovali svoj profesijný rozvoj zväčša prostredníctvom neformálnych vzdelávaní, sebvzdelávaním a výkonom pracovnej činnosti. Dôležitým kritériom pre výber vzdelá-

vania bol prínos témy vzdelávania do praxe, ale tiež odbornosť lektora vzdelávania. Medzi dôležité faktory, zohľadňované pri plánovaní profesijného rozvoja odborných zamestnancov, patrí téma financovania vzdelávania. Na jednej strane zvýšenie platového ohodnotenia motivovalo k absolvovaniu vzdelávania takmer každého tretieho zamestnanca. Na strane druhej príliš drahé vzdelávacie programy zároveň predstavujú najčastejšie popisovanú bariéru k absolvovaniu vzdelávania, keďže väčšine odborných zamestnancov nefinancuje vzdelávania zamestnávateľ. Celý dokument je **dostupný TU**.

Dokument *V akých témach sa chcú vzdelávať odborní zamestnanci? Prieskum vzdelávacích potrieb odborných zamestnancov* je zameraný na identifikovanie potrieb odborných zamestnancov súvisiacich s ich profesijným rozvojom v oblasti diagnostiky, preven-

cie, intervencie, poradenstva, osobného rozvoja, výkonu nepriamej činnosti a iných odborných činností. V dokumente sú prezentované zistenia týkajúce sa oblastí, v ktorých odborní zamestnanci vnímajú potrebu sa vzdelávať. Výsledky realizovaného prieskumu vo všeobecnosti ukazujú, že odborní zamestnanci majú záujem najmä o absolvovanie vzdelávacích programov zameraných na osobný rozvoj (napr. rozvoj špecifických zručností v oblasti komunikácie, podpora duševného zdravia formou psychohygieny) a poskytovanie intervencií špecificky zameraných na deti s rôznymi diagnózami. Na základe výsledkov prieskumu boli vypracované odporúčania pre poskytovateľov vzdelávania, ktoré im môžu pomôcť prinášať vzdelávacie aktivity reflektujúce na potreby odborných zamestnancov s ohľadom na ich kariérový stupeň, kategóriu či inštitúciu, v akej pracujú. Celý dokument je **dostupný TU**.

Záverečné prezentácie účastníkov inovačného vzdelávania Koordinácia v metodickom usmerňovaní

V dňoch 13. – 14. 3. 2023 sa v priestoroch dočasných vzdelávacích stredísk v Poprade a v Piešťanoch uskutočnili záverečné prezentácie inovačného vzdelávania Koordinácia v metodickom usmerňovaní. Splnením podmienok na prístup k záverečným prezentáciám a prezentovaním metodického usmerňovania v zariadeniach poradenstva a prevencie, kde účastníci vzdelávania aktuálne pôsobia, až **63 účastníkov úspešne ukončilo vzdelávanie**.

Blahoželáme!

**Zverejnili sme nový metodický materiál:
Zariadenia poradenstva a prevencie a školské
podporné tímy. Odborný materiál
k inovačnému vzdelávaniu Koordinácia
v metodickom usmerňovaní**

**ZARIADENIE
PORADENSTVA
A PREVENIE
a
ŠKOLSKÉ
PODPORNÉ TÍMY**

Odborný materiál k inovačnému vzdelávaniu
Koordinácia v metodickom usmerňovaní

NP Usmerňovač pre prax

Vybudovať spoluprácu medzi zariadením poradenstva a prevencie a školami v jeho územnej pôsobnosti, je náročnou úlohou. Cieľom publikácie je predstaviť dobrú prax Centra poradenstva a prevencie Bratislava III, ktoré významne pomohlo školám vo svojej územnej pôsobnosti vybudovať školské podporné tímy a následne ich metodicky podporovalo. Publikácia obsahuje všeobecne využiteľný postup poskytovania kontinuálnej metodologickej podpory členom školských podporných tímov, ktorým sa môžu zariadenia poradenstva a prevencie inšpirovať, a zároveň si ho môžu upraviť podľa vlastných potrieb, či potrieb škôl. V jednotlivých kapitolách sú informácie o stretnutiach a aktivitách, ktoré realizovalo zariadenie poradenstva a prevencie Bratislava III. Obsah jednotlivých stretnutí vyplynul z potrieb školských podporných tímov a poradenstva. V každom bloku sú uvedené témy, cieľ, priebeh, odporúčania. V závere sa nachádzajú prílohy s kazuistikami, ktoré účastníkom môžu byť nápomocné ako inšpirácia v praxi.

**Celý dokument
je dostupný [TU](#).**

**Výsledky prieskumu potvrdili pozitívny efekt
2. a 3. kola inovačného vzdelávania
Koordinácia školských podporných tímov**

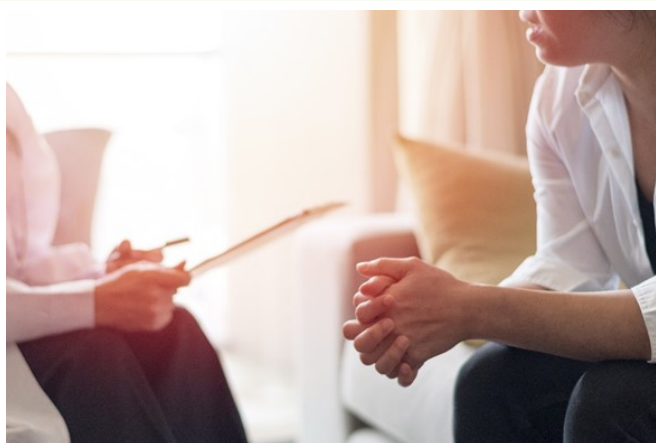

Prostredníctvom dotazníka boli porovnávané vybrané oblasti spolupráce, zručností a vedomostí absolventov vzdelávania, súvisiace s koordináciou školských podporných tímov pred vzdelávaním a po jeho ukončení. Zámerom prieskumu bolo získať informácie o efekte vzdelávania na jeho účastníkov vo vybraných oblastiach, resp. sledovať, či došlo k zmene úrovne vnímaných zručností, vedomostí a k zlepšeniu spolupráce s kolegami v škole i s odborníkmi mimo školy po ukončení vzdelávania. Výsledky prieskumu potvrdili, že účastníci 2. a 3. kola vzdelávania vnímali toto vzdelávanie ako prínosné pre svoju prax, pričom oceňovali všetky ponúknuté témy, predovšetkým tému legislatívy a administratívy, a tiež podporu spolupráce s ďalšími členmi školského podporného tímu v ich škole.

**Celý dokument
nájdete [TU](#).**

Uverejňujeme dokument „Budovanie spolupráce s rodičom“

Dokument „[Budovanie spolupráce s rodičom](#)“ sa zaoberá dôležitými aspektmi prežívania bezpečia a práce s mocou pri spolupráci odborníka s rodičom. Venuje sa aj multidisciplinárnej podpore rodín a úlohe rodiča ako jedného z členov multidisciplinárneho tímu.

V dokumente nájdete:

- Koncepty známe z neuropsychológie, ako základ pre porozumenie vzťahu s rodičom
- Praktické tipy, ako budovať bezpečie pri spolupráci s rodičom
- Návrhy, ako prinášať do svojej práce prvky participatívnosti
- Príklady multidisciplinárnej spolupráce, kde je rodič partnerom
- Užitočné prílohy s cvičeniami a postupmi na navodenie bezpečia a odporúčaniami pre vedenie rozhovorov.

**USMERŇOVAŤ
PRE PRAX**

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

Aké novinky prináša národný projekt „Štandardy“?

V uplynulom mesiaci marec sme sa sústredili na tvorbu podporných materiálov ku výkonovým štandardom a spolu s našimi expertami sme sa zamerali na výstupy pomenované v procesných krokoch k jednotlivým výkonom odborných činností. Vytvorené podklady budú uľahčovať zaznamenanie výstupov, napríklad k odbornému konzíliu, k zaznamenaniu žiadosti o preventívnu aktivitu a krízovú intervenciu. Venovali sme sa aj výstupom v rámci odborných činností v špeciálnych výchovných zariadeniach.

Aktívne sme sa zúčastnili odbornej konferencie Úskalia v práci školského špeciálneho pedagóga v kontexte nových legislatívnych zmien, ktorú zastrešila a pripravila Asociácia špeciálnych pedagógov škôl a poradní. Na tejto odbornej konferencii sme dostali priestor predstaviť materiály z oboch národných projektov, ktoré sa zameriavajú na prácu školského špeciálneho pedagóga.

Aktivity tímu tvorby štandardov

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Podporné výstupy zo stretnutí programu podpory a rozvoja multidisciplinárnej spolupráce v praxi

Na základe skvelej spätnej väzby účastníkov a účastníčok začali pracovať regionálne projektové centrá v spolupráci s externými expertami na podporných výstupoch z tematických stretnutí Programu podpory a rozvoja multidisciplinárnej spolupráce v praxi – tešiť sa môžete na videonahrávky, odborné publikácie, či postery.

Začiatkom marca zrealizovalo regionálne projektové centrum v Košiciach multidisciplinárny workshop na tému Komplexná trauma – intervencie vhodné pre traumatizované deti v spolupráci s lektorkami Mgr. Danielou Husovskou, PhD. a Mgr. Danielou Vrábľovou. Zámerom bolo poskytnúť účastníkom informácie o špecifických potrebách detí s komplexnou traumou, informovať ich o možnostiach intervencií a o efektívnych postupoch pri zvládaní nárokov v školskom prostredí. Lektorky oboznámili účastníkov formou prezentácie, grafov a videí s intervenčnými metódami, ktoré efektívne pomáhajú. Vysvetlili špecifické potreby detí s komplexnou traumou a predstavili polyvagálnu teóriu a neurosekvencný model. V priebehu stretnutia bol vytváraný priestor na diskusie účastníkov a zdieľanie skúseností.

Diseminácia a sieťovanie účastníkov vzdelávaní

Vo februári sme ukončili všetky vzdelávacie aktivity, ktoré sme realizovali v rámci národného projektu „Štandardy“. Preto sme sa v nasledujúcom období zamerali na disemináciu príbuzných tém a sieťovanie a podporu účastníkom vzdelávaní:

- Zúčastnili sme sa troch regionálnych workshopov (Senica, Nové Mesto nad Váhom, Bytča) organizovaných poradenskými zariadeniami pre účastníkov zo škôl.
- Dňa 21.3. sme hosťovali na stretnutí kariérových a výchovných poradcov v poradni v Bratislave 4, kde sme informovali o projektových výstupoch v oblasti kariérovej výchovy a poradenstva.
- Lektorsky sme sa podieľali na realizácii špecializačného vzdelávania pre kariérových poradcov, ktoré sme vytvorili v spolupráci s Katolíckou univerzitou v Ružomberku.
- Dňa 29.3. sme viedli workshopy na konferencii v Banskej Štiavnici na tému kariérová výchova a poradenstvo ako nástroj prevencie a rozvoja zručností detí a žiakov.
- Zúčastnili sme sa stretnutia odborných zamestnancov v CPP v Bratislave 2 a realizovali sme vstup na tému výhody supervízie pre prax.
- Realizovali sme aj tri stretnutia pre účastníkov programu Inovácie v kariérovej výchove a kariérovom poradenstve, ktoré podporujú sieťovanie kariérových poradcov, ich svojpomoc a zdieľanie v aktuálnych témach.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Nahliadnite do úseku nášho výskumu...

Osamelí aktéri extrémistických činov

Jarmila Zsírosová

Prípady teroristických útokov osamelých aktérov (v angl. Lone Actors) pravicového extrémizmu stúpajú, v rámci Európy aj mimo nej. Za posledné roky značne rezonuje udalosť z mesta Christchurch na Novom Zélande, ktorou sa nezávisle od seba inšpirovali ďalší strelci v Kalifornii (Poway, El Paso), nórskom Baerume, či v nemeckom Halle (Thorleifsson & Düker, 2021). Podobný prípad pred niekoľkými mesiacmi otriasol aj Slovenskom, kedy len 19-ročný študent zastrelil dvoch mladých ľudí na Zámočkej ulici v Bratislave.

Terorizmus osamelých aktérov sa definuje ako hrozba alebo použitie násilia zo strany jediného páchatel'a (alebo malej bunky), ktorý nekoná z čisto osobných a materiálnych dôvodov. Jeho/jej cieľom je ovplyvniť širšie publikum a koná na základe vlastného rozhodnutia, bez priamej podpory pri plánovaní, príprave a realizácii útoku zo strany nejakej konkrétnej skupiny alebo ďalších jednotlivcov (RAN H&SC, 2017). Na označenie osamelých aktérov sa používajú aj ďalšie pojmy ako vlk samotár, osamelý útočník, sólo terorista a pod. (RAN, 2020). Jednotlivec síce nemusí byť priamo napojený na extrémistickú skupinu, zároveň však nekoná úplne samostatne a jeho/jej zámer sa netvorí v dokonalom vákuu, preto pojem osamelý aktér môže byť trochu zavádzajúci (RAN H&SC, 2017). Väčšina útočníkov bola začlenená do online komunit, ktoré fungovali ako náhrada za „offline“ sociálne kontakty (Schernbeck & Scheuble, 2021). Terorizmus osamelých aktérov nie je novým fenoménom, avšak jeho podoba sa vplyvom rozvoja digitálnych tech-

nológií neustále mení. Na jednej strane sú spravodajské agentúry čoraz zručnejšie v odhaľovaní a narušaní rozsiahlych teroristických plánov, a preto sú extrémistické skupiny nútené prijať teroristické činy osamelých aktérov ako jednu zo svojich taktík (RAN H&SC, 2017). Na strane druhej, takéto voľné prepojenie v online priestore, sťažuje identifikáciu toho, kto z mnohých jednotlivcov aktívnych v takýchto komunitách, by mohol predstavovať skutočnú hrozbu (Schernbeck & Scheuble, 2021). Lepšie porozumenie individuálnym charakteristikám aktérov a ich správaniu ešte pred uskutočnením násilného činu, môže prispieť k včasnej identifikácii rizikových faktorov, a tak aj k prevencii podobných typov útokov (Bouhana, et al., 2018). Skúmanie prípadových štúdií poukázalo na to, že jednotlivcove konanie bolo spojené so sociálno-politickou ideológiou, ktorá sa prelínala s osobnými problémami, zážitkami traumy, pocitmi krivdy, či osamelosti (RAN H&SC, 2017).

Profil osamelých aktérov

Definovať profil osamelých aktérov je náročné, pretože do procesu vstupuje mnoho faktorov, ako napr. motivácia, osobnostné premenné, politické a/alebo náboženské presvedčenia, individuálne schopnosti, či príležitosť. Navyše, väčšina štúdií osamelých aktérov zameraných na identifikáciu typológie páchatel'a, resp. typických vzorcov plánovania útokov, vychádza z verejne dostupných informácií z médií, čo netvorí ideálnu dátovú základňu. Len málo výskumníkov a výskumníčok má prístup k informáciám napr. z policajných spisov, alebo možnosť priamo vyšetrovať páchatel'ov (Schernbeck & Scheuble, 2021). Analýzou prípadov sa zaoberal projekt Boj proti terorizmu osamelých aktérov CLAT (ang. Countering Lone Actor Terrorism), v rámci ktorého skúmali osobnostné charakteristiky osamelých aktérov od roku 2000 do 2014. Mali k dispozícii 120 prípadov, z ktorých 75% tvorili pravicoví extrémisti a džihádisti. Výsledky tohto výskumu priniesli niektoré z kľúčových charakteristík osamelých aktérov (RAN, 2020; RAN H&SC, 2017):

- Páchatel'mi boli vo výrazne väčšej miere muži.
- Celkový priemerný vek bol 29,7 rokov, pričom v prípadoch pravicových extrémistov bol priemer 32,3 a u nábožensky motivovaných 27,3 rokov. Toto zistenie poukazuje na to, že vo väčšine prípadov išlo o dospelých jednotlivcov, u ktorých je prevencia náročnejšia, v porovnaní s dospievajúcimi.

- U aktérov mladších ako 25 rokov bola v 37% prítomná vysoká miera sociálnej izolácie. Osamelosť bola vyššia u nábožensky motivovaných aktérov, v porovnaní s pravícovými extrémistami. Veľká časť jednotlivcov však nespádala do tejto kategórie.
- U približne jednej tretiny osamelých aktérov bola prítomná psychická porucha, čo je takmer v súlade s priemernou dospelou populáciou v EÚ. Je však náročné získať presné údaje ohľadom psychického zdravia páchatelov, no zdá sa, že psychické problémy sú závažnejšie v kombinácii so sociálnou izoláciou.

Na základe dát z CLAT je možné vo všeobecnosti povedať, že osamelými aktérmi sú prevažne mladí muži, slobodní a nezamestnaní. V ďalších analýzach boli identifikované niektoré iné spoločné črty, ako napr. rozvrátená rodina, často s minulosťou domáceho násilia, zažitá trauma, zneužívanie návykových látok, predchádzajúce záznaky v registri trestov, či problémy so začlenením sa do skupiny a sociálne odmietnutie (RAN H&SC, 2017). Tieto informácie však pochádzajú z analýz prípadov len do roku 2014 a nezachytávajú prípady z posledných rokov, čo môže skresľovať predstavu o súčasných aktéroch a vplyve digitálnych technológií na tento fenomén.

Duševné zdravie osamelých aktérov

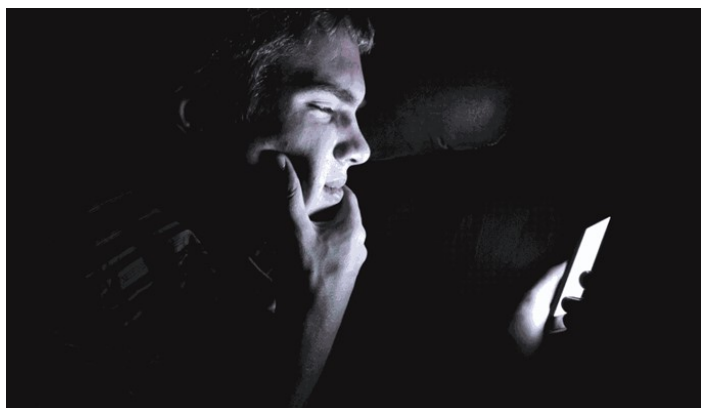
Existuje domnienka, že osamelí aktéri extrémistických činov trpia duševnou poruchou. Výsledky analýz poukazujú na to, že indikácia nejakej poruchy bola v 32% prípadov, pričom klinická diagnóza poruchy bola potvrdená v 23%. Vo väčšine prípadov (62%) však bola klinická diagnóza neznáma a u 15% bola potvrdená absencia psychickej poruchy. Ak bol zohľadňovaný faktor ideológie, či už náboženskej alebo politickej, náznakov poruchy vzrástol na 70% (RAN H&SC, 2017). Stav duševného zdravia však môže fungovať ako katalyzátor, ale aj inhibítor, pokiaľ ide o spáchanie teroristického útoku. Procesy radikalizácie osamelých aktérov sú komplikovanou kombináciou biografických, socioekonomických, psychologických a mnohých ďalších faktorov. Problémy s duševným zdravím preto nemusia byť relevantné pre náchylnosť jednotlivcov spáchať extrémistický čin, ale skôr jedným (z viacerých) vysvetľujúcich faktorov ich zníženej odolnosti voči radikalizácii (Schernbeck & Scheuble, 2021).

Ako bolo spomenuté vyššie, traumatické životné udalosti a sociálna izolácia môžu v značnej miere prispievať k zraniteľnosti voči násilnej radikalizácii, pokiaľ chýbajú

iné, menej rizikové stratégie zvládania. Sociálne vylúčenie je sprevádzané značným psychickým stresom, ktorý aktivuje nervové reakcie podobné fyzickej bolesti, vyvoláva emócie ako sú hnev a smútok, absenciu pocitov spolupatričnosti, sebaúcty či zmysluplnosti (Eisenberger et al., 2003; Williams, 2007 in Pfundmair, Paulus & Wagner, 2020). Experimentálny výskum tiež zistil kauzálny vzťah medzi sociálnym vylúčením a ochotou páchať radikálne činy (Hales & Williams, 2018; Pfundmair, 2019 in Pfundmair, Paulus & Wagner, 2020). Preto je potrebné pochopiť, akú emocionálnu a psychologickú funkciu má extrémistické správanie a viera v extrémistickú ideológiu pre jednotlivca, a na základe toho je potom možné zvoliť vhodnú stratégiu pre intervencie a individuálnu prácu (Schernbeck & Scheuble, 2021).

Napriek tomu, že komorbidity problémov s duševným zdravím a kriminalitou bola identifikovaná v mnohých prípadoch násilného extrémizmu osamelých aktérov, lineárne spájanie osamelých aktérov s duševnými poruchami je príliš zjednodušené a vedie k stigmatizácii. Je dôležité si uvedomiť, že duševné zdravie je pravdepodobne len jedným z mnohých problémov, ktoré ovplyvňujú jednotlivca, nie však tým hlavným. Posilnenie kultúry podpory duševného zdravia, komplexná starostlivosť a individuálny prístup, sú kľúčovými prvkami efektívnej intervencie v prípadoch osamelých aktérov (Schernbeck & Scheuble, 2021).

Osamelí aktéri v digitálnom prostredí

Pre pochopenie aktuálneho trendu osamelých aktérov je nevyhnutné zamerať sa na skúmanie digitálneho priestoru, v ktorom prebieha značný proces radikalizácie. Je známe, že mnoho osamelých aktérov, ktorí spáchali teroristický čin v posledných rokoch, sa samozradikalizovalo online. Vplyv extrémistických hnutí, ktoré sa začali mobilizovať na platformách sociálnych sietí a iných online médií, sa vo výraznejšej miere stáva viditeľným aj

v offline svete, či už na pouličných protestoch, alebo na rastúcom počte násilných extrémistických útokov. Pravicoví osamelí aktéri boli často napojení na online skupiny, v ktorých medzi sebou komunikovali rôznymi vizuálnymi prostriedkami (internetové mémy, videá, príspevky na sociálnych sieťach), prostredníctvom ktorých mohli vyjadriť svoj svetonázor, šíriť ideológiu a navzájom sa povzbudzovať k násilnej činnosti (Schernbeck & Scheuble, 2021). Online komunity dokážu napĺňať mnoho funkcií a potrieb jednotlivcov a digitálne prostredie je miestom, kde môžu zažiť pocit spolupatričnosti, vymaniť sa z izolácie, nájsť zmysel existencie, zabaviť sa (Thorleifsson & Düker, 2021). Porozumenie psychologickým funkciám online komunít umožňuje rozvíjať efektívne online prístupy prevencie a boja proti násilnému extrémizmu (P/CVE), nakoľko len samotné blokovanie a mazanie takýchto stránok a skupín nie je dostatočným nástrojom (Schernbeck & Scheuble, 2021). Pre preventívnu a orgány činné v trestnom konaní je zároveň náročné monitorovať všetky médiá využívané na šírenie nenávistnej ideológie, pritom nejde len o menej dostupné miestna na internete (ako napr. darknet), ale aj bežnejšie a otvorené kanály, akými sú napr. Facebook, YouTube a iné známe sociálne siete (RAN, 2020).

V nasledujúcej časti príspevku sú uvedené niektoré z najrelevantnejších fór a stránok sociálnych médií, ktoré sú využívané najmä pravicovými extrémistickými skupinami na šírenie propagandy.

- **4chan**: anonymné obrázkové fórum (v angl. imageboard). Pre užívateľov je príťažlivá pominuteľnosť príspevkov, ktoré sa postupne odstraňujú a anonymita, nakoľko s príspevkami nie je spojená žiadna identita. Vznikol v roku 2003 (spustil ho v tom čase len 15-ročný študent Christopher Poole). Obsahuje desiatky rôznych panelov venovaných širokému spektru tém, od japonskej popkultúry, anime a mangy až po videohry, hudbu, literatúru, fitness a pod. Pre obmedzené moderovanie príspevkov sa stal ústredným miestom pre urážlivý humor, ktorý sa postupne pretavil do politického aktivizmu. Jedným z najpopulárnejších panelov je /pol/ (the politically incorrect board), ktorého oficiálne stanovenný účel je „diskusia o správach, svetových udalostiach, politických otázkach a iných súvisiacich témach“. Od roku 2015 má tento panel silné väzby na ideológiu pravicového extrémizmu a čoraz viac sa spája s nadvládou bielej rasy (Thorleifsson & Düker, 2021).

- **8chan / 8kun**: ďalší anonymný obrazový panel, na ktorý prešlo mnoho užívateľov po zakázaní určitého obsahu na 4chan, nakoľko sa prezentoval ako verzia otvorená úplnej slobode prejavu. Osamelí aktéri z Christchurch, Poway a El Paso oznámili svoje útoky na 8chan. Po útoku v El Paso stránku stiahli, ale neskôr bola premenovaná na 8kun.
- **Telegram**: číetovacia aplikácia, prostredníctvom ktorej je možné zdieľať rozličný obsah. Telegram má menej prísne podmienky používania a len obmedzené zásady moderovania obsahu, zakazuje iba propagáciu násilia na verejných kanáloch a zdieľanie nelegálneho pornografického materiálu. Vďaka tomu bol atraktívny pre voľnú sieť uzavretých kanálov známych ako „Terrorgram“, ktorý je zameraný na šírenie tém krajnej pravice, nenávistnej propagandy voči nepriateľom bielej rasy, židom, LGBTI+ ľuďom (Thorleifsson & Düker, 2021; Diko et. al, 2022). Aj podľa prieskumov Inštitútu pre strategický dialóg (ISD) sa z Telegramu stáva popredná platforma pre extrémistický obsah a počet takýchto kanálov sa značne zvýšil najmä v roku 2021 (Kuchta, 2022). V slovenskom kontexte rezonujú prípady študenta s prezývkou Slovakkbro, ale aj útočníka zo Zámockej ulice, ktorí boli aktívni na tejto platforme.

Kontakt s nenávisným obsahom v uzatvorených online skupinách, v ktorých často úplne absentujú iné pohľady či kontranaratív, prispieva k normalizácii a prehlbovaniu násilných a nenávisných presvedčení, čo u niektorých jednotlivcov môže zvýšiť ochotu spáchať extrémistický čin aj v reálnom svete. Pre konečné rozhodnutie je však úloha extrémistického materiálu len jednou zo série psychologických a sociálnych faktorov, a len samotné sledovanie týchto naratívov nestačí (Thorleifsson & Düker, 2021; Shortland et al., 2017).

Veľkou výzvou naďalej zostáva, z tohto nespočetného množstva užívateľov identifikovať tých, ktorí predstavujú pre spoločnosť skutočnú hrozbu. Zároveň používanie automatických nástrojov na zisťovanie rizikových používateľov a varovných signálov online, vyvoláva etické dilemy týkajúcu sa ochrany súkromia a záujmov národnej bezpečnosti. Keďže (včasnú) odhaľovanie extrémistického online obsahu je čoraz relevantnejšie, vyvstávajú otázky, ktorým vládnym orgánom alebo inštitúciám by malo byť povolené používať takéto monitorovacie nástroje a ako zabrániť ich zneužívaniu (Schernbeck &

Scheuble, 2021).

Záver

Pre prevenciu a boj proti násilnému extrémizmu osamelých aktérov je dôležitým elementom multidisciplinárna spolupráca, budovanie vzťahov a dôvery medzi rôznymi sektormi, akými sú polícia, prevádzkovatelia digitálnych platforiem, odborníci na duševné zdravie, pedagógovia, či ľudia blízki jednotlivcovi. Vo väčšine prípadov osamelých aktérov došlo k „úniku“ zámeru čin spáchať, a to nielen v podobe ohlásenia útoku na sociálnych sieťach a vo zverejnených manifestoch. V prostredí jednotlivca sa vždy našiel niekto, kto niečo videl/počul/všimol si a mohol by poskytnúť kľúčové informácie o potenciálnom osamelom aktérovi. Rodina a blízki priatelia mali často podozrenie, že by k útoku mohlo dôjsť, avšak mali obavy

svoje podozrenie nahlásiť, resp. si neboli istí, či je dotyčný skutočne odhodlaný prejsť od slov k činom. Úlohou teda je - šíriť povedomie o varovných signáloch a o dostupných prostriedkoch ohlasovania (Schernbeck & Scheuble, 2021; RAN, 2020). Z pohľadu starostlivosti o duševné zdravie je úlohou odborníkov a odbornícok citlivo vnímať rizikové faktory a svojimi intervenciami reagovať na osobné, či sociálne ťažkosti jednotlivca a priviesť ho k vhodným stratégiám zvládania, aby nemusel pomoc hľadať v alternatívnych a násilných komunitách.

Literatúra na vyžiadanie

u autorky

(jarmila.zsirosova@vudpap.sk).

Pozrite si zozrihy z našich webinárov

Techniky zamerané na prevenciu konfliktov vyplývajúcich z obáv z odlišností - aktivita Príbeh

Interaktívny webinár je zameraný na rozvíjanie empatie voči ľuďom, ktorí sa nejakým spôsobom odlišujú. Zameriame sa na vnímanie kultúrnych odlišností, možné nedorozumenia, ktoré so sebou prinášajú. Cez príbeh dievčaťa z Ukrajiny budeme spolu hľadať odpovede na otázky, ako sa cíti človek, ktorý je iný ako väčšina, ako ho vníma okolie a čo môže pomôcť človeku, ktorý sa ocitne v cudzom prostredí? Aktivita Príbeh, ktorú si sami vyskúšate, vytvára priestor na komunikáciu o rôznorodosti a je ju možné realizovať v školách v rámci preventívnych programov CPP i učiteľmi, napr. v rámci občianskej náuky, slovenského jazyka, etickej výchovy či triednickej hodiny.

Ak ste sa ho nemohli zúčastniť, **môžete si ho pozrieť TU.**

Techniky zamerané na prevenciu konfliktov vyplývajúcich z obáv z odlišností - aktivita Izby

Interaktívny webinár je zameraný na uvedomenie si negatívnych dopadov predsudkov a nálepkovania pri práci s deťmi, ako aj na podporu porozumenia potrebám detí bez ohľadu na to, z akého prostredia pochádzajú. V diskusii po aktivite sa budeme venovať otázke vplyvu a moci, ktorú majú učitelia/poradcovia/vychovávateľia voči deťom.

Ak ste sa ho nemohli zúčastniť, **môžete si ho pozrieť TU.**

Techniky kariérovej výchovy zamerané na prácu so špecifikami žiakov z nízkopodnetného a vylúčeného prostredia

Ak ste sa ho nemohli zúčastniť, **môžete si ho pozrieť [TU](#)**.

Interaktívny webinár je zameraný podporu seba-poznávania, sebadôvery a sebaúcty detí pochádzajúcich nielen z nízkopodnetného a vylúčeného prostredia. Cez podporu poznávania svojich talentov a ich rozvíjania v silné stránky, budeme hľadať možnosti, ako posilniť sebahodnotu detí na individuálnej úrovni, a zároveň rozvíjať pozitívne a podporné vzťahy v kolektíve. Povedali sme si o základných pilieroch kariérovej výchovy, a tiež špecifikách týchto detí v podobe zručností, ktoré je vhodné rozvíjať pre podporu úspešného ukončenia povinnej školskej dochádzky a úspešnosti na trhu práce. V diskusii sme sa venovali zdieľaniu dobrej praxe pri práci so špecifikami detí pochádzajúcich z nízkopodnetného a vylúčeného prostredia.

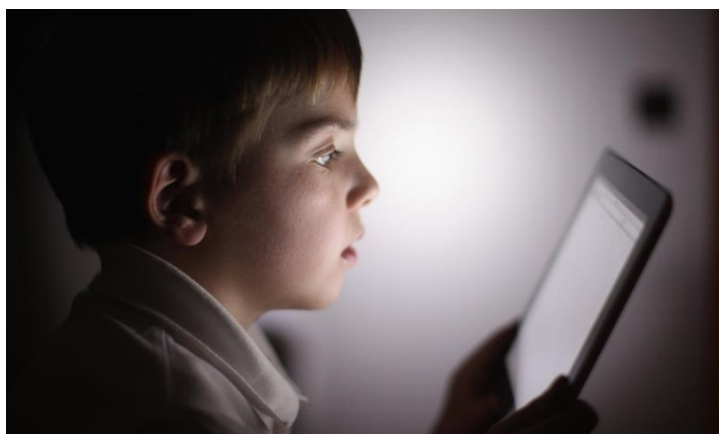

Zastavte sa s nami

Marginalizované rómske komunity

V podcaste sa venujeme téme marginalizovaných rómskych komunit. Hostkou je riaditeľka Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie Mgr. Janette Motlová. Povieme si, ako Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie vníma problematiku segregácie rómskych detí a akým spôsobom napomáha k tomu, aby k nej nedochádzalo. Priblížime si materiály, ktoré napomáhajú zariadeniam poradenstva a prevencie kvalitne a včasne diagnostikovať a porozumieť potrebám detí z marginalizovaných rómskych komunit. Zistíte tiež, v čom spočíva inakosť týchto detí a ako nadviazať spoluprácu s ich rodičmi.

Sexuálne násilie páchané na deťoch v online priestore - 1. časť

V podcaste sa venujeme téme sexuálneho násillia páchaného na deťoch a mladých ľuďoch v online priestore. Hostkou je psychologička Mgr. Jana Bezáková, ktorá vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie pracuje ako interná expertka v rámci národného projektu „[Usmerňovať pre prax](#)“, a zároveň pracuje ako psychoterapeutka v súkromnej praxi. Povieme si, aký je rozdiel medzi pojmami sexuálne obťažovanie a sexuálne zneužívanie detí a mladých ľudí. Dozviete sa tiež, ako často dochádza takémuto sexuálnemu násilliu v online priestore a ako si páchatelia vyberajú alebo získavajú svoje obeť. Priblížime si aj, ako rozpoznať obeť i predátora online sexuálneho násillia páchaného na deťoch a mladých ľuďoch.

Viac o sexuálne zneužívanom dieťati v edukačnom aj poradenskom procese sa dočítate v odborných postupoch:

[Dieťa ako objekt groomingu \(prevencia sexuálneho zneužívania v organizáciách\)](#)

[Sexuálne zneužívané dieťa v edukačnom aj poradenskom procese – Ako viesť rozhovor so suspektnou obeťou](#)

15

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

Sexuálne násilie páchané na deťoch v online priestore - 2. časť

V podcaste pokračujeme v téme sexuálneho násillia páchaného na deťoch a mladých ľuďoch v online priestore. Hostkou je opäť psychologička Mgr. Jana Bezáková. Zistíte, aké indikátory u dieťaťa naznačujú, že je možnou obeťou sexuálneho násillia a ako by mali zamestnanci pracujúci v systéme poradenstva a prevencie postupovať v prípade dôvodného podozrenia. Tiež si povieme konkrétne odporúčania, ako preventívne pracovať v téme online sexuálneho násillia páchaného na deťoch a mladých ľuďoch.

Spolupráca s rodičmi - 1. časť

V podcaste sa venujeme téme spolupráce s rodičmi. Hostkami sú arteterapeutka a poradkyňa Mgr. Lucia Šimončíčová, MA, ktorá vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie pracuje ako externá expertka v rámci národného projektu „Štandardy“, a tiež psychologička Mgr. Mária Jaššová, ktorá vo Výskumnom ústave detskej psychológie a patopsychológie pracuje ako odborná riešiteľka v rámci národného projektu „Štandardy“. Obe hostky sú spoluautorkami dokumentu „[Spolupráca s rodičmi](#)“, ktorý nám v podcaste predstavia. Ozrejmime si, za akým účelom a pre koho bol tento dokument tvorený a z akých podkladov vychádza. Tiež sa dozvieme odporúčania, ako si v spolupráci s rodičmi zaistiť bezpečný a dôverný vzťah, čo je to koregulácia a ako rozpoznať a pracovať so stavom nepohody u odborného zamestnanca počas stretnutia s rodičom.

Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

www.esf.gov.sk
www.minedu.sk

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava

VYPOČUJTE SI PODCASTY — NAHLAS O DEŤOCH

Ako môžu rodičia svoje deti motivovať? 1. časť

Ak deti nemajú motiváciu, spolupracujú ťažko. Ako ich môžeme motivovať k učeniu a čo ich naopak demotivuje? Aké techniky môže rodič využiť na motiváciu svojho dieťaťa? [V podcaste](#) odpovedá PhDr. Eva Smiková, PhD., psychologička Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie.

Ako môžu rodičia svoje deti motivovať? 2. časť

V [našom podcaste](#) Nahlas o deťoch sa vraciame k téme o motivácii. V predchádzajúcej časti sme si s PhDr. Evou Smikovou, PhD. tento pojem vysvetlili a v druhej časti bude reč o tom, na čo by mal rodič pamätať pri príprave detí do školy, aby motiváciu nestratili.

Vyberáte pre svoje dieťa materskú školu?

Mnohé materské školy už na svojich webových stránkach zverejnili informácie o zápisoch detí, preto sa [v podcaste](#) budeme venovať práve tejto téme. Nástup do materskej školy je prvým veľkým míľnikom v živote dieťaťa. Podľa psychologičky Mgr. Beáty Sedláčkovej ide o skúšku z odlúčenia, na ktorú by sme mali dieťa postupne pripravovať.

Je moje dieťa pripravené na školu?

Keďže mnohí rodičia riešia v tomto období otázku školskej pripravenosti svojich detí, budeme sa [v našom podcaste](#) venovať tejto téme. Aký je rozdiel medzi školskou zrelosťou a školskou pripravenosťou a čo má veď budúci školák? Hovorí psychologička Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie **PhDr. Eva Smiková, PhD.**

Zaujalo nás...

Vypočujte si podcast „Závažné dopady narcistického zneužívania“ od Roberta Tomšika pre portál Veda na dosah

S kým mám tú česť? Aj keď táto otázka pre vás znie možno ironicky, pre narcistu je úplnou samozrejmosťou. Velikášstvo a povýšenectvo sú dve charakteristiky, ktoré narcistov veľmi dobre vystihujú. Traduje sa síce, že narcista je osoba, ktorá sa má príliš rada, no nie je to len o tom. Ak hovoríme o skutočnom narcistovi, toto je len jedna z menej podstatných súčastí jeho „ja“. Narcisti sa prejavujú nadmerným pocitom vlastnej dôležitosti, majú hlbokú potrebu obdivu, znížený pocit pre empatiu, vinu a zodpovednosť. Kontinuálne používajú rôzne manipulatívne techniky, emočne a psychologicky zneužívajú iných na dosiahnutie svojich cieľov. Tento psychologický teror zo strany narcistov, ktorý neraz končí úplnou deštrukciou osobnosti obete, nazývame syndrómom narcistického zneužívania. **O tomto syndróme hovoril PaedDr. Robert Tomšik, PhD., z Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie v podcaste Veda na dosah.** Výskumník v podcaste hovorí nielen o toxickom vzťahu medzi partnermi, ale bližšie charakterizuje aj rodinnú dynamiku, a vzťah narcistických rodičov s deťmi, špecifiká a príklady výchovných metód narcistických matiek a otcov.

VÚDPaP súčasťou projektu „Make the difference - spolu na ochranu detí v rodinách s problémami závislosti“

21. - 23.marca 2023 sa v nemeckom Münsteri konal záverečný workshop projektu financovaného EU „Make the difference – spolu na ochranu detí v rodinách s problémami závislosti“. Workshopu sa zúčastnilo 46 účastníkov z 12 krajín, ktorí sa zaoberajú starostlivosťou o rodiny, kde sa vyskytuje závislosť. Slovensko bolo zastúpené OZ Prevencia V&P v spolupráci s VÚDPaP a neziskovou organizáciou Budúcnosť, n.o. z Nitry, ktorá v ambulantných podmienkach poskytuje sociálne, psychologické a právne intervencie osobám a ich rodinám, ktoré sú ohrozené dôsledkami závislosti.

Workshop dal príležitosť podeliť sa partnerom o skúsenosti s podpisom dohôd o spolupráci, oceniť úspechy a zväziť, ako sa dajú medzinárodné skúsenosti prispôbiť miestnym podmienkam, tak aby sa realizovala záverečná fáza projektu - implementácia mentoringového prístupu založenom na nemeckom programe Balu und Du. Pod vedením Julie de Juan (Balu und Du e.V.) účastníci spoločne definovali požiadavky na úspešnú imple-

mentáciu mentorského prístupu pre svoju cieľovú skupinu (deti mladšieho, staršieho školského veku a pod.). Účastníci workshopu mali možnosť diskutovať aj o možnostiach využitia motivačných rozhovorov pre prácu s rodičmi v poradenstve závislostí, ale najmä ako nástroja pre prácu na rodičovských zručnostiach.

Tréner motivačných rozhovorov z Holandska, Rik Bes sprostredkoval základné prístupy motivačných rozhovorov a v praktických cvičeniach dostali účastníci workshopu nové impulzy pre prácu so závislými rodičmi. Pripomenul, že:

- rodičov so závislosťou je ťažké motivovať k diskusi o závislosti, ale je možné ich motivovať k diskusi o rodičovstve
- odborníci si často myslia, že prvoradá u rodičov je „napraviť“ závislosť a že „dobrí rodičia“ sú bez závislosti
- napraviť „závislosť“ sa nedá ľahko, je potrebná zmena myslenia
- rozprávať sa s klientom o rodičovstve je forma približovania sa, každý pozitívny impulz je dobrá vec
- aj keď len trochu zlepšíme rodičovstvo, pomáha to a posúva rodičovstvo smerom k „dost' dobrému rodičovstvu“.

V odborných článkoch a štúdiách, ktoré dostali účastníci workshopu k dispozícii, sa uvádza, že odborníci, ktorí poskytujú programy podpory pre rodiny môžu často stretnúť rodičov, ktorí sú „rezistentní“ voči zapojeniu sa do poskytovaných služieb.

Motivovanie rodičov, aby vykonali zmeny potrebné na zvýšenie bezpečnosti ich detí a poskytli im štandard v starostlivosti preto predstavuje náročnú úlohu pre odborníkov. Existujú vedecké dôkazy, že motivačné rozhovory (Miller & Rollnick, 2004) sú sľubný prístup, ktorý pracovníci na podporu rodiny môžu využiť pri zapojení, motivovaní a podpore rodičov. V praktickej príručke „Aplikácia techník motivačných rozhovorov na podporu „rezistentných“ rodičov“ (Iannos, M., Antcliff, G., 2013), ktorú vydala austrálska spoločnosť na ochranu detí (Child Family Community Australia) sa uvádza, že cieľom intenzívnych programov domácej podpory pre zraniteľné rodiny je zabezpečiť, aby deti zostali v bezpečí a zostali vo svojej rodine, nedostali sa do náhradnej starostlivosti kvôli alkoholizmu rodičov alebo sekundárnemu násiliu v rodine, prípadne sa rodinám uľahčilo ich znovuzjednotenie (**anglický zdroj**

TU). Tieto programy majú zvyčajne dlhodobé trvanie (do 12 mesiacov) a vyžadujú si častý týždenný kontakt odborného pracovníka s rodinami. Rodiny, pre ktoré sú určené tieto intenzívne programy, majú často zložité potreby a nie je nezvyčajné, že pracovníci čelia ambivalentným rodičom, ktorí odolávajú prijať takéto služby. Toto môže byť aj dôsledkom negatívnych skúseností rodiny s orgánmi na ochranu detí a nedôvery voči pracovníkom.

Motivačný rozhovor je na klienta orientovaný direktívny poradenský prístup, ktorý sa snaží zvýšiť schopnosť jednotlivca zmeniť sa (Miller & Rollnick, 2004). Základom motivačného rozhovoru je rozvoj empatického vzťahu s klientom, ktorý sa snaží vyriešiť ambivalenciu v správaní, ktorá mu bráni v zmene. Pôvodne bol vyvinutý ako prístup k ľuďom závislým od alkoholu, kde sa ukázal ako obzvlášť účinný v uľahčení zmien v oblasti zneužívania návykových látok a rôznych zdravotných problémov o čom svedčia aj výsledky výskumov (napr. Carroll, 2001; Lundahl, Kunz, Brownell, Tollefson a Burke, 2010).

V posledných rokoch sa o motivačných rozhovoroch hovorí ako o sľubnom prístupe k práci s rodinami so zneužívaním alebo zanedbávaním (Morrison, 2010; Watson, 2011) a ako užitočná doplnková zložka rodičovských terapií založených na kognitívno-behaviorálnom prístupe a sociálnom učení, keď tieto nefungujú (Scott & Dadds, 2009).

Uvádzame krátky prehľad, ako môžu odborníci identifikovať, v ktorej fáze sa rodič nachádza a ako môžu podporovať rodiča, aby vykonal potrebné zmeny, aby boli deti v bezpečí.

Opis štádií zmeny a zodpovedajúce kľúčové úlohy pre odborníkov pracujúcich s rodinou ako ich opísal Bragg (2003) a Morrison (2010) sú uvedené v tabuľke nižšie:

Štádium, v ktorom sa nachádza rodič	Indikátor	Úloha odborníka
Prekontemplácia	Popretie problému. Nie je potrebná zmena. Minimalizácia, obviňovanie druhých a odpor.	Zvýšiť povedomie rodičov o problému a možnosti zmeny. Nedávať rady. Vyhnúť sa konfrontácii.
Kontemplácia	Priznanie, že problém existuje. Rodič uvažuje o zmene, ale zároveň ju aj odmieta. Rodič je ambivalentný a často sa môže cítiť „zaseknutý“. Dokáže hovoriť pre a proti zmene.	Osloviť ambivalenciu. Diskutovať o dôvodoch a výhodách pre zmenu a rizikách/dôsledkoch ak zmena nenastane. Pomôcť rodičom hľadať prijateľný postup v prospech zmeny.
Rozhodnutie	Rodič sa rozhodol zmeniť a chce urobiť niečo pre riešenie problému. Existuje príležitosť pre zmenu.	Pomôcť rodičovi identifikovať najlepšie opatrenia, ktoré treba podniknúť na zmenu. Podporiť motiváciu k zmene. Pomôcť nájsť stratégiu, ktorá je realistická, prijateľná, dostupná, vhodná a efektívna.
Akcia	Rodič podnikne kroky k zmene. Rodič sa zapája konkrétne do akcie prinášajúcej zmenu.	Pomôcť rodičom implementovať a zmeniť stratégiu. Podporovať a obhajovať rodiča. Identifikovať dostupné zdroje podpory.

Ústredným bodom motivačného rozhovoru je vyhýbanie sa konfrontácii a práca v duchu spolupráce, čo je spôsob, ktorý môže motivovať rodičov, aby identifikovali svoje silné stránky a zároveň cítili podporu, aby prevzali zodpovednosť za svoje ťažkosti.

Používanie motivačných rozhovorov v praxi si vyžaduje dlhodobý výcvik, kde si účastníci osvoja empatický štýl, ktorý podporuje skúmanie ambivalencie a podnecuje rozhovor o zmene.

Literatúra na vyžiadanie u autorky (eva.smikova@vudpap.sk).

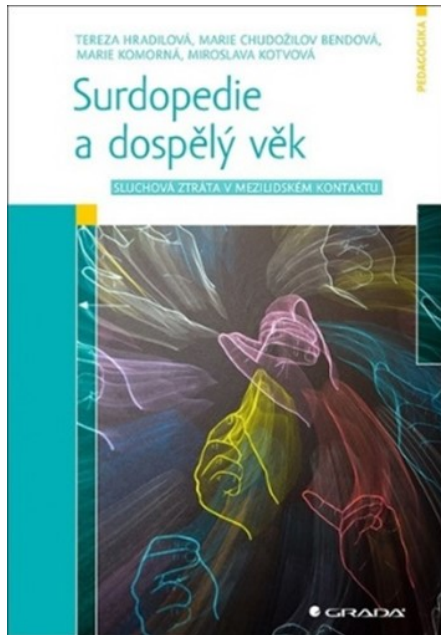
Kariérové poradenstvo v teórii a praxi

Ďalšie číslo časopisu [Kariérové poradenstvo v teórii a praxi](#) vyšlo pod novým vydavateľom: NPI ČR. Všetky čísla časopisu si môžete prečítať online. Časopis je odborným recenzovaným česko-slovenským elektronickým periodikom, ktorý od roku 2012 publikuje pôvodné príspevky z oblasti kariérového poradenstva a vychádza dvakrát ročne.

Pokiaľ máte záujem v časopise publikovať, [kliknite SEM](#).

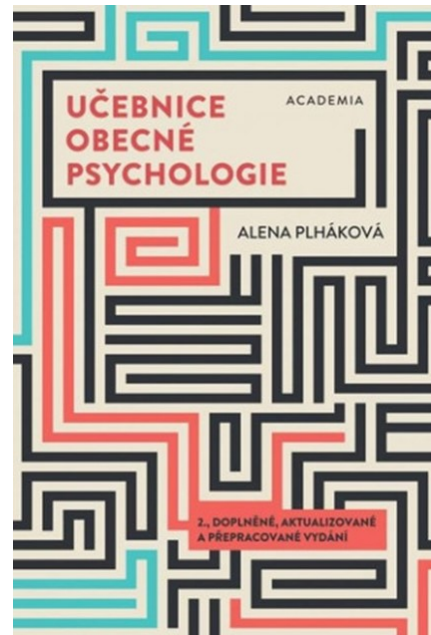
Knižné novinky

Surdopedie a dospelý vek

Tereza Hradilová, kolektív autorov
Grada, 2023

Sluchové postihnutie či sluchová strata sa v dospelom veku vyskytuje u stále väčšieho počtu ľudí. Zhoršenie sluchu so sebou nesie riziko komunikačných aj sociálnych problémov. Publikácia čitateľa prevedie aspektami zaujímavých oblastí prepojených s touto tematikou a ponúkne vysvetlenie spletitej problematiky rôznych typov sluchového postihnutia. Pomôže nahliadnúť do života osôb s týmto postihnutím a načrtnúť témy týkajúce sa ich existencie v počujúcom svete. Text sa sústreďí na psychosociálne hľadiská sluchového postihnutia ovplyvňujúce subjektívnu kvalitu života, teda napríklad možnosti pracovného a profesijného rozvoja, medziľudské vzťahy, komunikačné bariéry či možnosti sociálneho, rodinného a partnerského života. Otvára tému audizmu alebo diskriminácie osôb so sluchovou stratou a vplyvu postihnutia na duševné zdravie. Autorky poukazujú na problémy, ktoré si so sebou nesie psychologická a terapeutická pomoc pre nepočujúcich dospelých, u ktorých môže byť ťažké nájsť vhodné nástroje na vykonávanie psychologickéj diagnostiky. Kniha tiež zoznamuje s významom posunkového jazyka a upozorňuje na prekážky, s ktorými sa tlmočník posunkového jazyka môže pri svojej práci stretnúť. Publikácia môže byť prínosná nielen pre študentov a odborníkov v oblasti špeciálnej pedagogiky (najmä surdopedie), ale aj pre pracovníkov v ďalších pomáhajúcich profesiách.

Učebnice obecné psychologie, 2. vydání

Alena Plháková
Academia, 2023

Druhé, prepracované a rozšírené vydanie úspešnej monografie obsahuje okrem kapitol zameraných na tradičné témy všeobecnej psychológie, ktorými sú poznávacie, motivačné a emočné procesy, aj rozsiahle sekvencie o vedomí a nevedomí. Autorka do nich novo začlenila poznatky o riadení ľudskej psychiky a exekutívnych funkciách. Pomerne dôkladne rozšírené sú aj kapitoly o spánku, snívaní a ľudskom myslení. Téma motivácie je obohatená o modely explicitných motívov. Problematiku emócií autorka doplnila súhrnmi vplyvných súdobých teórií. Úplne nová je záverečná kapitola o ľudskej agresii. Autorka v novom vydaní knihy maximálne čerpá z primárnych prameňov, ktorými nahradila mnohé pôvodné citácie zo sekundárnych zdrojov. Všetky poznatky sú prezentované veľmi prehľadne a pútavo. Publikácia je určená predovšetkým študentom psychológie a iných humanitných odborov.

Sledujte nás.

02 4342 0973

sekretariat@vudpap.sk

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie
Cyprichova 42, 831 53 Bratislava